GENERALUL IACOB ZADIK ÎN BUCOVINA

ION FILIPCIUC

Dedicaţie: *În amintirea prietenului meu, prof. dr. Anghel Popa, cu care, neavând prilejul să vânăm lei şi leoparzi în Câmpia Mesopotamiei, polemizam în chestiuni de istorie bucovineană.*

General Iakob Zadik in der Bukowina

(*Zusammenfassung*)[*]

Von der Absicht ausgehend, einige Fehler aus der Studie Anghel Popas *General Iakob Zadik und die Bukowina. Unveröffentlichte Dokumente* zu berichtigen, präsentiert der Verfasser historische Daten über die Tätigkeit des Generals in der Bukowina im Herbst 1918.

Die Befreiung oder die Eingliederung der Bukowina in das Königreich Rumänien erfolgte nicht nach einem vorher erarbeiteten strategischen Plan, demgemäss die rumänische Armee, aus einem gewissen Punkt losgehend – mit Hilfe des Hauptquartiers oder des Generalstabs der achten, sich unter dem Kommando des Generals Iakob Zadik befindenden Division – die administrativ-politischen Zentren der Bukowina erreichte. Stattdessen hat man spontan reagiert: in einer kurzen Zeit, zwischen dem 24. Oktober/6. November und dem 31. Oktober/13. November, dem Wunsch der Bevölkerung entgegentretend, haben diese von einander sehr entfernt liegenden Zentren, obwohl nicht gleichzeitig, trotzdem einheitlich gehandelt und die Vereinigung des ganzen rumänischen Volkes unter einem einzigen Führer, dem König Ferdinand verwirklicht.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Bukowina, Czernowitz, Suczeawa, Iancu Flondor, Iakob Zadik, Anton Ionescu, Ilie Lazăr, rumänische Truppen.

Peste curând se va rotunji un veac de la Unirea Bucovinei cu Regatul României şi cărturarii îşi vor pune în valoare cercetările şi rezultatele la care au ajuns în abordarea acestui eveniment semnificativ pentru istoria modernă a românilor, fie şi dacă ne aducem aminte de scurta cuvântare rostită de ţăranul

[*] Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXII**, *2* (45), p. 599–623 , Rădăuţi-Bucureşti, 2015

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

câmpulungean Vasile Alboiu-Şandru la dineul oferit delegaţiei bucovinene în seara zilei de duminică, 1 decembrie 1918, de către Regele Ferdinand, în Reşedinţa din Bucureşti: „Nu era cu putinţă România Mare fără mica Bucovină”.

În sensul unui *Cum a fost cu putinţă Unirea Bucovinei cu Regatul României*, se încumetă prof. dr. Anghel Popa să scoată în lumină câteva documente inedite, pe care le comentează cu aplomb şi seriozitate în articolul *Generalul Iacob Zadik şi Bucovina. Documente inedite*, în revista „Dacia literară”, revistă de reconstituiri culturale, serie nouă din 1990, Iaşi, anul XV, nr. 5–6 (128–129), mai–iunie 2014, p. 19–27.

De precizat că prof. Anghel Popa din Câmpulung Moldovenesc, doctor în istorie (1982) cu un interesant subiect despre *Renaşterea şi dezvoltarea armatei pământene în Moldova (1831–1858)*, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iaşi, sub îndrumarea prof. univ. dr. Dimitrie Berlescu, cu diferite alte studii bine documentate, precum *Societatea Academică „Junimea” din Cernăuţi, 1878–1938*, 1997; *Între fronturi. Bucovineni în România Primului Război Mondial*, 1998; *Aromâni în Bucovina*, 2000; *Serbările naţionale de la Putna*, 2004; *Societatea Academică „Arboroasa” din Cernăuţi, 1875–1877*, 2008; *Un tren întârziat*, 2009 şi *Principele Nicolae al României, elev la Royal Military College of Eton (1919–1922)*, 2012 – toate publicate la Editura Fundaţiei Culturale „Alexandru Bogza” din Câmpulung Moldovenesc, îşi aruncă privirea asupra unui important moment din cariera generalului Iacob Zadik tocmai pentru faptul că vajnicul ofiţer şi-a legat numele de unirea Bucovinei cu Regatul României.

Autorul afirmă că rândurile sale alcătuiesc un studiu („în studiul prezent”), ceea ce e cam pretenţios, întrucât termenul „studiu” implică o rigoare documentară; or, în paginile pomenite avem un simplu eseu în marginea unor documente, care, din păcate, nu toate sunt transcrise chiar după canoane filologice. Cu modestia care-l caracterizează, autorul îşi avertizează, însă, cititorii că despre generalul Zadik „nu ne-am propus să-i prezentăm întreaga activitate, vastă şi bogată în evenimente”, la care face trimitere, invocând articolul *Generalul Iacob Zadik şi revenirea Bucovinei la România*, semnat de dr. Ion Zadik[1].

Segmentul „Bucovina” – desfăşurat vreme de aproape şase luni şi două săptămâni, între 6 noiembrie 1918 şi 23 mai 1919 – din cariera acestui general român este însă foarte important pentru cunoaşterea şi aprofundarea întâmplărilor din toamna anului 1918, încât cercetătorilor li se impune o aplecare mai îndelungă şi cumpănită spre a descâlci oarecari fire din ghemul evenimentelor care au rodnicit şi pecetluit unirea Bucovinei cu Regatul României.

Punctul de la care porneşte Anghel Popa este totuşi broşura *În cinstea ostaşilor Diviziei 8-a, 1918 – 11 noiembrie – 1919, Bucovina*, de unde reproduce şi fotografia generalului (de la p. 8), primită recent de la muzeograful Dorel Ursachi

[1] *General Hârjeu*, în vol. *Lui Alexandru Marghiloman, Omagiu cu prilejul unei îndoite aniversări, Prietenii şi admiratorii lui*, Bucureşti, MCMXXIV, p. 39.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

din Siret, şi Fondul *Nr. 35*, Colecţia de documente, Pachetul XIV, 1–30, aflat la Serviciul Judeţean Suceava al Arhivelor Naţionale, consultat în urmă cu cîţiva ani, ceea ce e cam puţin spre a te încumeta la un studiu prob şi fără aserţiuni hazardate.

Înainte de toate, nu se poate vorbi sau scrie despre „Legiunea ucraineană, condusă de arhiducele austriac Wilhelm", care ar fi terorizat Bucovina în toamna anului 1918, ci pur şi simplu doar de câteva sute de „legionari", în fapt, dezertori sau bolşevici ucraineni – cifra lor nu trecea de 700 în perimetrul oraşului Cernăuţi –, al căror singur scop era jaful depozitelor de alimente şi muniţii din magaziile statului, din dughenele negustorilor sau din casele celor mai înstăriţi, cete în debandadă, pe care cernăuţenii le considerau coborâte din Galiţia, fără a leza politic şi administrativ cele din urmă autorităţi cezaro-crăieşti.

Afirmaţia „la primul contact cu inamicul" este lipsită de temei documentar, pentru că nu a existat niciun contact cu vreun „inamic" al trupelor române intrate în Bucovina, în 24 octombrie/6 noiembrie 1918, întreaga administraţie austriacă din Cernăuţi fiind înlăturată în ziua de vineri, 26 octombrie/8 noiembrie 1918, de către garda civilă alcătuită de Ilie Lazăr şi membrii Consiliului Naţional al Bucovinei, pentru că „inamicul" a fugit în timpul nopţii, după ce a luat ştire de cantonarea companiei lui Ilie Lazăr, alcătuită din 180 de soldaţi şi gradaţi români bănăţeni din Regimentul 8 din Lugoj şi din foştii ofiţeri români provenind din armata austriacă, aflaţi în Cernăuţi, care au organizat patrule şi au arborat steagul tricolor pe turla Primăriei din capitala Bucovinei.

Vom amenda şi unele expresii pur sentimentale din „studiul" istoricului Anghel Popa.

Prin aserţiunea „fiind tentaţi să intuim în persoana sa [a generalului Zadik] un intelectual rasat mai degrabă decât un militar", s-ar insinua că un militar de carieră poate ajunge la gradul de general fără a fi intelectual, şi nedumerirea de a înţelege cuvântul „rasat" doar în hotarele unei concepţii… rasiste. Dar intuiţiile istoricului cad oarecum alături de evenimente, pentru că intervenţia armatei române nu a fost solicitată „noului guvern al Regatului României", ci vechiului guvern conservator prezidat de Al. Marghiloman, Ordinul nr. 1 către Divizia a 8-a fiind semnat de către ministrul de Război, generalul Hârjeu, şi nu de omologul succesor din guvernul liberal condus de generalul Constantin Coandă!

Guvernul Constantin Coandă este instalat în ziua de miercuri, 24 octombrie/6 noiembrie 1918, la ora 17, când în Suceava administraţia austriacă era deja înlocuită cu funcţionari români şi populaţia oraşului lua cunoştinţă de noua ordine administrativ-politică, prin proclamaţia publicată de către maiorul Anton Ionescu, în cursul dimineţii, iar pe turla Primăriei flutura primul steag tricolor românesc de cel puţin opt ore.

Guvernul conservator Al. Marghiloman a fost demis în aceeaşi zi de miercuri, 24 octombrie/6 noiembrie 1918, ora 16, tocmai pentru că plutonul grănicerilor, comandat de maiorul Anton Ionescu, a intrat în Bucovina în zorii zilei,

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

ora 5 şi 30 minute, fără a se fi cerut încuviinţarea celorlalţi parteneri – Anglia, Franţa, Italia, căci în Rusia lucrau vajnic sovietele! – din Antantă. În fapt, Al. Marghiloman a discutat cu regele Ferdinand cu o zi înainte asupra acţiunii din Bucovina, iar pentru orice eventualitate a remis reprezentantului Angliei o scrisoare în acest sens. Marţi, 23 octombrie/5 noiembrie 1918, după-amiază, în conferinţa prim-ministrului Al. Maghiloman cu ministrul de Război, generalul Hârjeu, şi şeful Marelui Stat Major al Armatei Regale Române, se stabilesc măsurile pentru ocuparea Bucovinei în cazul când guvernul de la Cernăuţi ar solicita intervenţia trupelor române. „La orele 4 p. m. s-a primit la Prezidenţia Consiliului telegrama d-lui Iancu Flondor din Cernăuţi, adresată agentului diplomatic al Bucovinei, d-l dr. Bodnărescu: «Situaţia din ce în ce mai critică reclamă imperios, neîntârziat, intervenirea armatei române. La din contra, mişcarea bolşevică deslănţuită ar avea cele mai grave urmări pentru chestia românească»".

Autorizat de prezidentul consiliului, ministrul de Război a dat curs solicitării: „A ordonat Diviziei a 8-a să ocupe Bucovina, iar comandamentului Corpului IV Armată i-a dat instrucţiuni pentru a duce la îndeplinire măsurile luate, după ce vor căpăta înalta aprobare a Regelui. […] M.S. Regele e radios, aprobă toate dispoziţiunile luate de primul ministru şi de ministrul de Război pentru ocuparea Bucovinei şi ordonă a li se da imediat curs"[2].

Şi, totuşi, guvernul conservator prezidat de Al. Marghiloman a fost demis. Concluzia fostului ministru de Externe, C. Arion, rostită în şedinţa demiterii, a intrat în istorie: „Guvernul moare, fiindcă a luat Bucovina. E cel mai frumos sfârşit ce se putea".

Editorul unor asemenea documente este obligat să aşeze după datele calendaristice în stil vechi şi concordanţa lor în stil nou, întrucât cititorul de astăzi intră în… derută cronologică. Apoi, documentele ar trebui oferite cititorului în ordinea cronologică în care au fost emise: aşadar, mai întâi Ordinul nr. 1 pentru Divizia a 8-a, din ziua de marţi, 23 octombrie/5 noiembrie 1918, semnat de către ministrul de Război, generalul C. Hârjeu, şi, în consecinţă, proclamaţia generalului Iacob Zadik. Altfel, autorul „studiului" riscă prezentarea haotică a evenimentelor, căci, înainte de a cita ordinul ministrului de Război, generalul C. Hârjeu, invocă însemnările ologrefe ale generalului Iacob Zadik pe *Proclamaţia* – „la 23 VIII 1918" – din setul de documente aflate la Serviciul Judeţean Suceava al Arhivelor Naţionale. Or, proclamaţia generalului Iacob Zadik, datată 24 octombrie, adică 6 noiembrie stil nou, 1918, a fost afişată în Suceava, în după-amiaza acelei zilei,

[2] „Marşul trupelor pe teritoriul Bucovinei a fost precedat de un sbor de aeroplane care au aruncat în centrele mai importante şi prin sate următorul manifest", în fapt, proclamaţia imprimată în tipografie. Cf. *În cinstea ostaşilor Diviziei a 8-a, 1918*, 11 no[i]emvrie 1919, Bucovina, [1920]. Aici constatăm trei diferenţe: „libertatea înfăptuirei dorinţelor" pentru „libera înfăptuire"; „garantează oricărui locuitor" pentru „fiecărui locuitor" şi „Comandantul Diviziei a 8-a Regale Române" deasupra semnatarului „General I. Zadik" (p. 19–20), faţă de textul tipărit în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung".

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

însă răspândită din avion abia în ziua de vineri, 26 octombrie/8 noiembrie 1918, ora 3 după-amiază, peste oraşul Cernăuţi şi peste alte aşezări[3].

Cum Ordinul nr. 1 este semnat de către ministrul de Război din cabinetul prezidat de Al. Marghiloman, iar proclamaţia este emisă şi ea în urma acestui ordin şi până a demisiona guvernul conservator, intrarea trupelor române în Bucovina se înscrie între realizările acestui guvern de sacrificiu. Concret, regele Ferdinand îi cere lui Marghiloman demisia pe motiv că intrarea armatei regale române în Bucovina nu a fost anunţată sau încuviinţată de aliaţii din Antantă, dar, în culise, noul guvern era preparat încă din ziua de duminică, 21 octombrie/3 noiembrie 1918.

Altă eroare în „studiul" semnat de Anghel Popa este corecţia din sintagma „Regimentele 3 şi 8 Roşiori", prin „8 Roman", cu înţelesul că cele două regimente staţionau în oraşul Roman, istoricul nostru „neintuind" că Regimentele 3 şi 8 erau de Cavalerie, după cum sună logica ordinului de luptă, cu „Regimentele 16, 129 şi 37 Infanterie", „Regimentele 3 şi 8 Roşiori" [Cavalerie] şi „Divizionul de artilerie, a Divizie 8-a câte o Baterie".

*

Prestaţia generalului Iacob Zadik în Bucovina toamnei anului 1918 nu poate fi înţeleasă totuşi fără a se înscrie în fluxul evenimentelor din acele zile, şi anume:

Mai important pentru reconstituirea atitudinii autorităţii militare austriece este articolul *Die Auslösung des Erzassbataillons des Schüssenregimentes Nr. 22*, altfel spus despre *Desfăşurarea Batalionului 22 al Regimentului de Vânători*, care se afla încartiruit în cazarma din Cernăuţi, până în ziua de sâmbătă, 2 noiembrie 1918:

Noi am primit această scrisoare: „În comunicările ziarelor locale este vorba în general despre desfiinţarea cadrelor. Pentru a coordona zvonurile pe calea adevărului, doresc ca redacţia să preia în mod onest, următoarea declaraţie: Serviciul la Batalionul de Rezervă subordonat mie, funcţionează până la data de 2 noiembrie, la ora 1 după-amiază, în întregime. Deja la ora prânzului se vedeau grupuri de soldaţi ai Batalionului de Rezervă 41, încărcaţi cu provizii de alimente şi echipament mergând în toate direcţiile. La ora 1, la amiază, urmând acest exemplu, mai multe unităţi au spart magazia lor de echipamente şi mulţi au părăsit cazarma. Aceste acţiuni au fost oprite de către subofiţeri şi ofiţeri. La ora 1 şi 30 de minute m-am prezentat personal în cazarmă, am adunat batalionul şi am adus totul în ordine.

Unitatea aflată în cazarmă, cu un efectiv de circa 700 de persoane, a fost adunată şi, în prezenţa tuturor comandanţilor de batalion, au promis după apelul făcut de mine, să îndeplinească întocmai ordinele. Întregul personal de pază a fost întărit şi serviciul în cazarmă a decurs ordonat din acest moment. De la toate armele aflate în

[3] Mihail Sârbu, *La Primăria Sucevii*, ediţie de Aura Brădăţan, în „«Suceava». Anuarul Muzeului Bucovinei", anul XL, Suceava, Editura Universităţii „Ştefan cel Mare", 2013, p. 128.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

companie au fost scoase închizătoarele şi depuse în magazia companiei. În jurul orei 7 seara, ofiţerul de inspecţie şi ofiţerii rămaşi – un colonel, un locotenent şi 18 cadre din ordinul legiunii ucraine care ocupa cazarma – au părăsit cazarma.

Cu această ocazie au părăsit şi unităţile proprii cazarma. Astfel, împotriva ordinului meu, batalionul s-a dezmembrat.

Cernăuţi, 5 noiembrie 1918.

Cu stimă, colonel Kastelpietra".

Luni, 22 octombrie/4 noiembrie. Delegaţia locuitorilor din Câmpulung Moldovenesc, condusă de sublocotenentul austriac rezervist Traian Roşu, român aflat în Câmpulung, urcă într-un camion militar austriac, reparat în grabă pentru atare misiune, şi ajunge, noaptea târziu, la pichetul grănicerilor români din Cornu Luncii, spre a trece graniţa la Fălticeni şi a solicita intervenţia armatei române şi în oraşul Câmpulung Moldovenesc.

Marţi, 23 octombrie/5 noiembrie. Guvernatorul Etzdorf încredinţează, formal şi fără urmări juridice, administraţia Bucovinei deputaţilor Aurel Onciul şi Omelian Popovici, ca reprezentanţi ai românilor şi ucrainenilor.

Ministrul prezident Alexandru Maghiloman, după ce i se înmânează telegrama trimisă de către Iancu Flondor şi primeşte apelurile telefonice din Suceava, Iţcani şi Gura Humorului, dispune ca detaşamente româneşti de jandarmi şi cavalerie să intre în acele localităţi bucovinene, să protejeze populaţia paşnică.

În aceeaşi zi, la ora 10 dimineaţa, delegaţia din Câmpulung Moldovenesc este primită de către generalul Constantin Neculcea, comandantul Regimentului 16 Infanterie din Fălticeni, care promite să transmită solicitarea către guvernul de la Iaşi, oferind oaspeţilor un banchet oficial.

Maiorul Anton Ionescu, de la Compania 5 Grăniceri din Burdujeni, constată că frontiera de la Iţcani, cu Austro-Ungaria, a fost lăsată fără pază, iar postul de jandarmi austrieci nu poate menţine ordinea în oraş, astfel că raportează telefonic generalului Iacob Zadik, comandantul Diviziei a 8-a de la Botoşani şi, la ora 7 seara, solicită autorizarea să intre în oraşul Suceava. La aceeaşi oră, prefectul Vizanty din Botoşani îi transmitea, prin telefon, primarului Eusebie Popovici din Suceava: „Intrarea armatei române în Bucovina este hotărâtă şi se va face mâne, miercuri, prin două puncte. Nu mai e lipsă nici de asentimentul d-lui Etzdorf, nici de invitaţia dv., d-le primar. Maiorul Ionescu a primit ordin să intre imediat cu un detaşament de grăniceri prin punctul Burdujeni în Suceava şi să se pună la ordinul dv., dle primar"[4].

În zorii zilei de *miercuri, 24 octombrie/6 noiembrie 1918*, ora 5 şi 30 de minute, maiorul Anton Ionescu urcă pe drumul dinspre Iţcani în oraşul Suceava cu un pluton alcătuit din 48 de grăniceri din Compania 5 Burdujeni, cântând *Pe-al nostru steag e scris Unire*, arborează steagul tricolor pe turnul Primăriei din

[4] *Ibidem*.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

Suceava şi alcătuieşte, împreună cu primarul, prof. dr. Eusebie Popovici, o proclamaţie – tipărită în 300 de exemplare – către cetăţenii oraşului.

Despre această ispravă ostăşească scria ziarul german „Czernowitzer Allgemeine Zeitung" chiar a doua zi, joi 7 noiembrie 1918: „Rumänische Truppen in der Bukowina eingerüdt. In Dorna-Watra, Suczawa und Radautz. Czernowitz, 6. Nowember. In Dorna-Watra, Suczawa und Radautz sind rumänische Truppen in eingerüdt. Die rumänische Abteilungen in Suczeawa stehen unter Führung des Major Anton Ionescu. In der vom Major Ionescu an die Behölterung erlaffenen Proklamation heist es, eine Grenze zwischen dem Königreich rumänien und der Bukowina gibt es nicht mehr. Die Bevölterung wird zur Ruhe und Ordung ausgesordert und ihr erslärt, dass die Rumänen als Freunde kommen. Das Manifest schliesst mit der Miteilung einer Reihe von Gicherheitsmassregein. In Radautz haben gestern zwei rumänische Generäle gemeilt, die mit den Benhörden Berhandlungen pflegen"[5]. Adică: „Trupe româneşti au intrat în Bucovina, în Vatra Dornei, Suceava şi Rădăuţi. Cernăuţi, 6 noiembrie. În Vatra Dornei şi Rădăuţi au intrat trupe româneşti. Detaşamentele româneşti din Suceava stau sub comanda maiorului Anton Ionescu. Proclamaţia maiorului Ionescu către populaţie anunţă să nu mai fie graniţă între Regatul României şi Bucovina. Populaţia să menţină liniştea şi ordinea publică. În Rădăuţi se află de ieri doi generali români care au început dezbaterile".

Tot aşa, peste câteva săptămâni, în ziarul „Glasul Bucovinei" din Cernăuţi, sub titlul *Din Suceava*, apare relatarea târzie, dar ceva mai bogată: „În cetatea lui Ştefan, primele trupe româneşti au intrat miercuri, în 6 no[i]emvrie [st. n.]. Au venit surprinzător în mijlocul prădăciunilor bolşevice care se începuseră cu o zi mai înainte, când s-a prădat un magazin militar de cereale, un magazin de aprovizionare pentru populaţiune şi o prăvălie. Pe la 5 ore dimineaţa au intrat grănicerii cântând – durere, fără nicio întâmpinare din partea românilor suceveni. Ar fi o scuză oarecare agitaţia, panica ce stăpânea spiritele; dar rămâne totuşi şi o parte de vină pe sama fruntaşilor noştri din Suceava. Abia pe la ora 8 s-a strâns un grup mic de profesori, studenţi şi alţi intelectuali în Parcul orăşenesc în dreptul Primăriei, de s-a dat în vorbă cu soldaţii şi ofiţerii. Cum aceştia aveau cu dânşii un steag tricolor, i-au rugat să-l arboreze imediat pe turnul Primăriei; s-a şi făcut îndată, iar studenţii au intonat cântece naţionale. La amiazi s-a afişat prima ordonanţă iscălită de maiorul Anton Ionescu în calitate de comandant al oraşului, ordonanţă care începea cu ceea ce doriam să ştim: «Graniţă între români de azi înainte nu mai trebuie să fie. De aceea noi, grănicerii, am venit cei dintâi la voi să vă zicem: bine v-am găsit [!]». Urmau apoi măsurile de ordine. După-amiazi s-a afişat cunoscuta proclamaţiune a generalului Zadik"[6].

[5] „Czernowitzer Allgemeine Zeitung", Czernowitz, Nr. 384, Donnerstag, 7. November 1918, p. 3.
[6] „Glasul Bucovinei", Cernăuţi, anul I, nr. 18, 4 decembrie 1918, p. 2.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

Un amănunt interesant şi demn de luat în seamă: în ziua de miercuri, 24 octombrie/6 noiembrie 1918, locuitorii oraşului Suceava au parte de două proclamaţii – una, până la amiază, tipărită şi semnată de maiorul Anton Ionescu, şi alta, către seară, dactilografiată şi semnată de generalul Iacob Zadik, comandantul Diviziei a 8-a. Diferenţa dintre ele consistă în faptul că prima decreta *desfiinţată graniţa* dintre românii din Bucovina şi cei din Regatul României – ceea ce se traduce printr-o acţiune *manu militari*, încălcându-se tratatul de pace semnat la Bucureşti între Germania şi România, şi integrând *volens-nolens* ţara Bucovinei în teritoriul controlat de Armatele Regale Române –, iar a două proclamă doar un *scut de apărare* a populaţiei din Bucovina împotriva unor răufăcători, dezertori bolşevici sau legionari ucraineni veniţi din Galiţia.

Maiorul Anton Ionescu intră cel dintâi în oraşul Suceava, „cu încuviinţarea general Zadik", precum mărturiseşte curajosul ofiţer în amintirea lăsată Primăriei din Suceava, prin fotografia sa, şi nu „la ordinul generalului I. Zadik"; tot aşa, în formularea „Compania 5 Grăniceri […] a forţat vechiul şi nedreptul hotar, eliberând localitatea Iţcani şi oraşul Suceava", din comentariul prof. dr. Anghel Popa, cuvântul „forţat" nu are acoperire în fapt, pentru că cei 48 de grăniceri au intrat în Suceava… cântând *Pe-al nostru steag e scris Unire* şi nefiind întâmpinaţi cu vreun glonţ!

Nici vorbă de vreun plan strategic pentru un atac pus la punct şi executat la ordinele generalului Zadik, cum lasă a înţelege istoricul Anghel Popa: „Ţinând seama de extrema urgenţă semnalată, îi ordonă telefonic comandantului Companiei 5 Grăniceri să înainteze cu compania sa – instalată pe graniţă în sectorul Burdujeni – chiar pe timpul nopţii 23/24 octombrie, în Bucovina, având ca obiectiv eliberarea localităţii Iţcani şi a oraşului Suceava. […] Grănicerii şi-au realizat exemplar greaua însărcinare. După un marş forţat, cu anihilarea unor uşoare rezistenţe, la orele 5 dimineaţa (24 octombrie), după ce eliberează Iţcanii, au intrat în Suceava. Populaţia i-a primit cu ovaţii şi dragoste frăţească". Din păcate pentru lăudăroşenia noastră *post-bellum*, populaţia oraşului Suceava dormea, iar eliberatorii nu află la Primărie decât paznicul de noapte.

În aceeaşi zi de miercuri, 6 noiembrie 1918, la ora 6 dimineaţa, trupe din Regimentul 16 Infanterie din Fălticeni se pun în marş, îmbarcate în 20 de camioane militare, şi trec graniţa în Bucovina pe şoseaua de la Cornu Luncii, de unde ajung în oraşul Gura Humorului.

În oraşul Cernăuţi, Consiliul Naţional Ucrainean difuzează manifeste în limba română, ucraineană şi germană, prin care îşi anunţă preluarea puterii administrative. „Legionarii" ucraineni, sprijiniţi şi de o companie ucraineană din Colomeea, ocupă Palatul guvernamental, somându-l pe contele Etzdorf să predea – ora 11 şi 35 de minute – administraţia Bucovinei deputaţilor ucraineni Nicolai Spenul, Ilie Semaka şi Omelian Popovici, dar guvernatorul acceptă doar cu condiţia reprezentării atât din partea ucrainenilor, cât şi a românilor. La ora 16,00 delegaţii ucraineni revin însoţiţi de Aurel Onciul, ca „împuternicit" al Consiliului

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

Naţional Român, cu înţelegerea de a guverna împreună – un guvern ucrainean, pentru oraşele şi comunele cu majoritatea ucraineană a locuitorilor, în partea de nord, şi altul român, în partea de sud a Bucovinei – capitala Cernăuţi, în regim de condominion ucrainean-român până la hotărârile ce vor urma la Conferinţa de Pace. Guvernul ucrainean de la Cernăuţi dă un *Manifest către cetăţenii liberi ai tuturor naţiunilor şi stărilor ţării*, prin care anunţă preluarea puterii în partea de nord a Bucovinei, fără a se scrie măcar un cuvânt despre un guvern român sau despre un comisar naţional român în Bucovina[7].

Aurel Onciul şi Omelian Popovici semnează apoi o proclamaţie comună în care e vorba de două guverne şi de înţelegerea împărţirii în două a teritoriului Bucovinei. Altă proclamaţie către populaţie dă şi singurul primar al oraşului „condominion" Cernăuţi, Iosif Bezpalco.

Fruntaşii Consiliului Naţional Român din Bucovina se refugiază în Reşedinţa Mitropoliei Bucovinei, iar Palatul Naţional Român din Cerrnăuţi este devastat de către „legionarii" ucraineni. Primăria oraşului Rădăuţi, prin colonelul Gheorghiu, comandantul Regimentului 69 Infanterie din Dorohoi, trimite un apel disperat prim-ministrului român de la Iaşi – „Veniţi-ne în ajutor, căci altfel ne pierdem [!]" – să le vină în apărare trupele române.

Contele Demblin, ministru plenipotenţiar austriac la Bucureşti, comunică Ministerului de Externe din Viena că i s-a făcut cunoscut de către guvernul român de la Iaşi, prin secretarul Jean P. Carp, că populaţia românească din Cernăuţi, terorizată de bolşevicii ucraineni, a cerut urgent protecţia armatelor române şi că guvernul român are în vedere o asemenea intervenţie, diplomatul vienez adăugând: „Sunt uimit de acţiune şi de faptul că n-am fost informat în prealabil de cererea Comitetului Naţional Român. Fără a protesta, neavând mandat, n-am găsit nimerit să denunţ fapta, deoarece îmi lipseşte o privire de ansamblu asupra situaţiei din punctul de vedere al dreptului public"[8].

Secretarul general al Ministerului Afacerilor Externe, Docan, aflat la Iaşi, concepe un proiect de text, nr. 858, pentru a fi înmânat prim-ministrului Al. Marghiloman, spre a fi transmis lui George Barclay de la Legaţia Angliei şi a face cunoscut celorlalte legaţii ale Puterilor Aliate solicitarea Consiliul Naţional Român de la Cernăuţi, adresată Guvernului României pentru protecţie militară, iar guvernul de la Iaşi a dat ordin ca trupele române să intre în Bucovina.

Cele petrecute … guvernamental în Iaşi, în ziua de miercuri, 24 octombrie/ 6 noiembrie 1918, se pot înşira astfel: *ora 11* – prezidentul Al. Marghiloman este chemat la regele Ferdinand; *ora 14* – Al. Marghiloman trimite regelui demisia guvernului conservator; *ora 16* – Al. Maghiloman îşi anunţă demisia în Cameră şi

[7] „Czernowitzer Allgemeine Zeitung", Czernowitz, Nr. 384, Donnerstag, 7. November 1918, p. 1.

[8] Radu Economu, *Unirea Bucovinei, 1918*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1994, p. 18.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

Senat; *ora 17* – generalul Constantin Coandă îşi prezintă noul cabinet, alcătuit de către liberali. Ceea ce înseamnă că intrarea trupelor române în Bucovina, din Burdujeni, prin Iţcani, în fosta capitală a Moldovei, Suceava, şi din Fălticeni, prin Cornu Luncii, în Gura Humorului, are loc sub auspiciile guvernului prezidat de Al. Marghiloman şi sub comanda ministrului de Război, C. Hârjeu.

Joi, 25 octombrie/7 noiembrie 1918. Cartierul Diviziei a 8-a se deplasează de la Botoşani la Burdujeni, cu o secţie de motociclişti, un post telefonic şi statul major, trupa rămânând în garnizoanele din Botoşani, Dorohoi şi Fălticeni. Trupele din Regimentul 16 Infanterie din Fălticeni, comandate de generalul Constantin Neculcea, aflate în Gura Humorului, se îmbarcă în tren şi la ora 11 sunt primite de poporul adunat în faţa gării din Câmpulung, iar după-amiază ajung şi în Vatra Dornei.

Din vremea popasului lor în Câmpulung, s-a păstrat proclamaţia dată de către locotenentul N. Gologan: „Sosiţi aici, ca să restabilim ordinea şi siguranţa Dumneavoastră; am luat asupra noastră garanţia vieţii şi [a] avutului dv. În urma aceasta, ordonăm ca în decurs de 24 ore de la afişarea acestui manifest să predaţi la Primăria oraşului toate armele şi toate muniţiunile de resboi, care se află la dv”[9].

Abia *vineri, 26 octombrie/8 noiembrie 1918*, generalul Iacob Zadik ajunge la Primăria din oraşul Suceava şi ia cunoştinţă despre acţiunile bucovinenilor din Cernăuţi, ca şi despre misiunea deputatului Aurel Onciul, pe care îl primeşte într-o cameră din primărie, îi ascultă pretenţiile teritoriale asupra părţii de nord a Bucovinei, convenite a intra în posesia ucrainenilor, dar îi propune doar să-i asigure transportul cu trenul, pentru a se prezenta guvernului român de la Iaşi.

În oraşul Cernăuţi intră compania austro-ungară, comandată de sublocotenentul Ilie Lazăr, român din satul Giuleşti, Maramureş, mobilizat în Regimentul 8 Honvezi din Lugoj, companie dezertată de sub stindardul cezaro-crăiesc şi venită cu trenul de la Trosczianecz-Podolski, de la nord de Tiraspol până la Noua Suliţă, iar de aici, în marş forţat, până în capitala Bucovinei, unde ia legătura cu fruntaşii Consiliului Naţional Român, arborează steagul tricolor pe turla Primăriei, organizează patrule şi gărzi, înlătură funcţionarii austrieci din Primărie, de la Telefoane-Poştă şi destituie comandantul jandarmilor austrieci, determinându-i pe legionarii ucraineni să se retragă din Cernăuţi.

Între orele 15 şi 16, un aeroplan românesc distribuie deasupra oraşului Cernăuţi proclamaţia semnată de către generalul Iacob Zadik, iar ziarul „Czernowitzer Allgemeine Zeitung” va titra a doua zi, în nr. 386, Samstag, den 9. November 1918, chiar pe prima pagină: ,,Die rumänischen Truppen in der Bukowina. Ein rumänischer Flieger über Czernowitz”, cu întrebarea „Sind rumänischen Truppen im Lande?”, precum şi un scurt comentariu localizat „Czernowitz, 8. November”, sub care citim explicaţia „Am Freitag gegen 3 Uhr

[9] Teodor Balan, *Rolul lui Vasile Bodnărescu în preajma Unirii*, Cernăuţi, 1938, p. 29.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

nachmittags erschien ein rumänisches Flugzeug über der Stadt und wars solgenden Flugzettel", reproducând în limba română:

Proclamaţiune

„Răspunzând la chemarea Comitetului Naţional Bucovinean, Armata Română, din Înaltul Ordin al M. S. Regelui Ferdinand I al României – a păşit pe pământul Marelui Vo[i]evod Ştefan pentru a ocroti viaţa, avutul şi libertăţile locuitorilor de orice neam şi credinţă împotriva bandelor de criminali, cari au început opera lor de distrugere în frumoasa voastră ţară.

Trecând hotarul pus între noi de o soartă vitregă acum o sută şi mai bine de ani, hotar care n-a putut niciodată să ne despartă şi inimile, trupele române sosesc în mijlocul vostru, aducându-vă dragostea şi sprijinul lor, pentru libera înfăptuire a dorinţelor născute din dreptul legitim al popoarelor, de a dispune de soarta lor.

Stăpâniţi de aceste sentimente şi cu credinţa în sinceritatea cererei voastre de ajutor, invităm poporul bucovinean ca să nu se abată sub nici un motiv de la viaţa şi ocupaţiunile sale normale.

Subsemnatul garantează fiecărui locuitor libera exercitare a drepturilor sale civice şi fac[e] cunoscut, în acelaşi timp, că se va reprima cu toată severitatea cuvenită orice încercare de desordine, acte de violenţă sau nesupune[re] la ordonanţele date de noi.

General I. Zadik
Comandantul Diviziei a 8-a Regale Române
24 octombrie 1918"

În continuare, în coloana a doua, se dă şi traducerea în germană a proclamaţiei semnate de generalul Iacob Zadik, pentru cititorii de limbă germană.

În aceeaşi zi, Regimentul 69 din Dorohoi părăsea, la ora 6 dimineaţa, cazarma şi se îndrepta către punctul de vamă Mihăileni, de unde, noaptea târziu, înaintează în oraşul Siret şi prefectul judeţului predă, la ora 11 din noapte, administraţia în sarcina colonelului Gheorghiu din armata română.

Prin urmare, în ziua de *sâmbătă, 27 octombrie/9 noiembrie 1918*, în Cernăuţi şi în oraşele Vatra Dornei, Gura Humorului, Câmpulung Moldovenesc, Suceava, Rădăuţi şi Siret, puterea politică şi administrativă era exercitată de organele Consiliului Naţional Român înainte ca trupele armatei române să fi intrat în capitala Bucovinei, căci, în aceeaşi zi, Regimentul 29 Dorohoi, plecat din Siret, poposeşte în comuna Tărăşeni, unde ajunge, noaptea târziu, într-un automobil, şi generalul Iacob Zadik, comandantul Diviziei a 8-a.

De ce nu-şi face generalul Iacob Zadik intrarea în Cernăuţi în această zi de sâmbătă, 27 octombrie/9 noiembrie 1918? Ezita? Încă nu avea încredere în situaţia

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

comunicată de Consiliul Naţional Român de la Cernăuţi? Nu-şi avea ostaşii pregătiţi pentru o asemenea intervenţie? Era prudent faţă de eventualitatea unei riposte din partea legionarilor ucraineni?

Nici una, nici alta. Pur şi simplu aştepta proclamaţia regelui Ferdinand, care va fi dată spre sfârşitul zilei de duminică, 28 octombrie/10 noiembrie 1918 şi va legitima oficial, în faţa puterilor Antantei, a Parlamentului Regatului România şi a poporului român, răspunsul către Consiliul Naţional Român din Bucovina privind ajutorul solicitat pentru ocrotirea vieţii şi avutului populaţiei civile din Bucovina.

Duminică, 28 octombrie/10 noiembrie 1918, a fost o zi de sărbătoare – în calendarul creştin ortodox prăznuindu-se mucenicii Terentie şi Neonila, iar soarele răsărind la ora 7.00 şi apunând la 4.28 după amiază –, petrecută de populaţia oraşului Cernăuţi într-o înfrigurată speranţă că poate întâmpina sărbătoreşte sosirea armatei române.

Luni, 29 octombrie/11 noiembrie 1918, ora 14, înaintea Palatului Naţional din Cernăuţi, opresc automobile militare româneşti din care coboară generalul Iacob Zadik (care va fi purtat pe braţe de către tinerii ofiţeri bucovineni, între care şi maramureşeanul Ilie Lazăr), colonelul Constantin Rovinaru şi alţi ofiţeri ai armatei române, şi urcă treptele clădirii pentru a intra în sala festivă a Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, unde Iancu Flondor îi întâmpină prin cuvintele: „Domnule general, ca preşedinte al Consiliului Naţional Român, am datorinţa să binecuvântez falnica oaste română din capitala Bucovinei, [a] acestei ţări care păstrează în sânul ei sfintele moaşte ale marelui nostru domn Ştefan. Acum, când suntem pe cale să întregim moştenirea lui, România Mare, simţim că sufletul lui nemuritor e în mijlocul nostru. […]”.

Generalul Iacob Zadik răspunde: „Onoraţi cetăţeni ai Bucovinei, în urma dorinţei Comitetului Naţional Bucovinean, Majestatea Sa Regele Ferdinand şi Ţara Română au răspuns chemării şi au adus ajutorul lor pentru ca liniştea acestei ţări să fie asigurată. Sosind, aduc salutul şi sentimentele de iubire frăţească şi, pot spune, de mamă ale României libere către ţara Bucovinei. În acelaşi timp, gândul meu se înalţă către Dumnezeu şi-i adresează mulţămirile României Mari, c-a scos sfânta dreptate la suprafaţă. Sfânta dreptate a biruit. Pentru despărţirea Bucovinei de Moldova a trebuit să se verse sânge, a trebuit să cadă cap de domn; pentru recâştigarea ei, însă, n-a curs niciun pic de sânge. În aceste momente de bucurie, să strigăm cu toţi: Trăiască România Mare, Trăiască Bucovina, Trăiască Regele Ferdinand!”[10].

Se mai petrec însă încă două amănunte cu semnificaţie majoră: vizita generalului Iacob Zadik, dimpreună cu Iancu Flondor şi alţi membrii ai Consiliului Naţional din Bucovina, la Mitropolitul Vladimir de Repta, pe care îl repun în Scaunul Mitropolitan al Bucovinei, şi slujba religioasă, *Te Deum*, în Catedrala „Sf. Parascheva” din centrul Cernăuţilor, din ziua de miercuri, 31 octombrie/

[10] *În cinstea ostaşilor Diviziei a 8-a*, p. 43.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

13 noiembrie 1918, când preotul Ipolit Tarnavschi rosteşte şi cuvintele: „De 54 de ani, de când s-a zidit acest măreţ locaş dumnezeiesc, din daniile pioase ale vechilor vo[i]evozi, boieri şi arhierei moldoveni, s-au celebrat aici multe serbări şi solemnităţi comemorative şi jubil[i]are; în faţa acestui sfânt altar s-au pontificat nenumărate servicii divine solemne, dară în tot cursul acestor 54 de ani nici bolţile aceste înalte, nici chipurile blânde ale sfinţilor de pe pereţi n-au văzut în Biserica Catedrală atâta emoţie profundă sufletească, n-au văzut aşa înălţare de inimi, aşa însufleţire şi entuziasm şi, în acelaşi timp, aşa dispoziţie reculeasă, aşa impuls spontan şi elementar al mulţimii adunate de a cădea în genunchi şi a aduce o călduroasă rugă de mulţumită Atotputernicului Creator. Şi nu e lucru de mirare! Căci nu o serbare comemorativă, fie ea cât de înălţătoare, nu un jubileu, fie el şi cât de grandios, ne-a adus astăzi încoace, ci un eveniment istoric de prima ordine. În aceste zile mari adică, se arată zorile unui viitor mai luminos unui popor de 300 000 de suflete, se schimbă din temelie soarta poporului român bucovinean, care, din încătuşat şi asuprit ce a fost, a devenit liber şi suveran, având posibilitatea mult dorită şi mult aşteptată de a se reîntoarce la patria-mamă, de la sânul căreia a fost zmult acum 143 ani” [11].

Participau la acest istoric serviciu divin membrii Consiliului Naţional Român, în frunte cu Iancu Flondor, ofiţeri din armata română, aşezaţi în apropierea generalului Iacob Zadik, soldaţi cu două drapele militare româneşti, autorităţile bucovinene, intelectuali, negustori şi meseriaşi, public numeros alcătuit din bărbaţi şi femei, bătrâni şi tineri, în faţa cărora preotul salută oaspeţii cu următoarele cuvinte: „Cu dor v-am dorit, cu răbdare v-am aşteptat, cu bucurie şi însufleţire vă primim. Bine aţi venit pe pământul Bucovinei, bine aţi venit şi în Biserica Catedrală, care, de astăzi înainte, de la intrarea domniilor voastre în ea, devine iarăşi biserică curat românească, aşa cum a fost de la început [!][…].

Cu toată deosebirea de stare, vârstă şi ocupaţiuni, simţim aici că în acest moment sărbătoresc din inimile tuturor se înalţă, de pe buzele tuturor se desprinde aceeaşi rugă, rugă pe care o putem îmbrăca în cuvintele imnului naţional român, care de acum înainte va fi şi imnul nostru: «Doamne sfinte, ceresc părinte, / Tinde a ta mână / spre Ţara Română [!]»”

Înconjurat de un sobor de preoţi cernăuţeni, arhimandritul mitrofor de scaun Vorobchievici a ceremoniat doxologia, cu rugăciuni pentru „Regele nostru Ferdinand I” şi pentru armata română. A urmat „panahida pentru fraţii şi eroii români căzuţi în crâncenul război, pe a cărui urmă se înfăptuieşte «România Mare»”, cu adânci regrete „pentru sufletele bravelor jertfe ale măreţului ideal”, cu

[11] „Monitorul Bucovinei”, Cernăuţi, Fascicola 2, 19 noiembrie 1918 (rubrica *Neoficiale*, p. 3–4). Apud Mircea Grigoroviţă, *Unirea Bucovinei în „Monitorul Bucovinei”*, în vol. *Iancu Flondor – Eroul Bucovinei*, prefaţa, selecţia materialelor şi redacţia: Mihai Pânzaru-Bucovina, Chişinău, Editura Spafarii, 1992, p. 82–84.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

Imnul Regal şi cântecul *Salut Armatei Române*, interpretate de Corul „Armonia" şi „ascultate cu profundă bucurie şi pietate".

În faţa Catedralei, generalul Iacob Zadik a rostit un scurt discurs primit de popor cu aplauze şi urările: „Trăiască Regele! Trăiască România Mare! Trăiască Armata Română!"

Un grup de ofiţeri români bucovineni şi companii ale armatei române din Cernăuţi au defilat prin faţa mulţimii adunate în preajma Catedralei.

Prin rostirea cuvintelor „România Mare" de către Iancu Flondor, preşedintele Consiliului Naţional din Bucovina, de către generalul Iacob Zadik, comandantul Diviziei a 8-a din Armata Regală Română, de către preotul oficiant al serviciului divin din Biserica „Sf. Parascheva" şi de către poporenii bucovineni ovaţionând „Trăiască România Mare!", Unirea Bucovinei cu Regatul României este săvârşită *de facto* în ziua de *miercuri, 13 noiembrie 1918*. Iar acest fapt era avansat încă prin punctul 2 din moţiunea Constituantei, din 27 octombrie 1918 – „Constituanta hotărăşte unirea Bucovinei integrale cu celelalte ţări româneşti într-un stat naţional independent şi va purcede spre acest scop în deplină solidaritate cu românii din Transilvania şi Ungaria" – şi prin proclamaţia pe care o difuzează, în Suceava, maiorul Anton Ionescu, în ziua de miercuri, 24/6 noiembrie 1918: „Graniţă între români de azi înainte nu mai trebuie să fie!"

Urmează ca actul să fie desăvârşit *de jure* prin Moţiunea Congresului General al Bucovinei, din ziua de joi, 15/27 noiembrie 1918, şi să fie consacrat prin Decretul Regal din 18 decembrie 1918, de către Regele Ferdinand, „prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României".

În faţa unor astfel de date istorice, e de mirare că Anghel Popa glosează cu dezinvoltură: „Generalul Iacob Zadik s-a implicat laborios în această activitate. De altfel, lucru mai puţin cunoscut, actul Unirii poartă şi semnătura sa, ca reprezentant al Vechiului Regat al României"– aserţiune absolut fantasmagorică, pentru că această semnătura ar fi probat imixtiunea guvernului român în hotărîrea Congresului General al Bucovinei!!! Or, generalul nu putea săvârşi o astfel de ilegalitate, uşor de speculat şi de incriminat de către adversarii unirii Bucovinei cu România. Asemenea truc documentar e preluat din evocarea sentimentală a fiului generalului Iacob Zadik, dr. Ion Zadik, încercând să-şi încununeze tatăl cu o faptă măreaţă, dar improbabilă. Pasajul merită, însă, citat întreg, întrucât conţine elemente greu de admis: „Paralel cu preocupările militare, generalul Zadik, stăpânit de un înalt simţ al datoriei şi iubirii de patrie, a contribuit la organizarea Congresului general al Unirii, care a avut loc la 15/28 noiembrie 1918. Actul Unirii Bucovinei poartă şi semnătura generalului Iacob Zadik, reprezentând statul român"[12].

În procesul-verbal consemnând desfăşurarea Congresului General al Bucovinei din ziua de joi, 15/27 noiembrie 1918, ora 11, înainte de amiază,

[12] Ion Zadik, *Generalul Iacob Zadik şi revenirea Bucovinei la România*, în „Analele Bucovinei", Rădăuţi-Bucureşti, anul V, nr. 1, 1998, p. 27.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

generalul este înscris doar… între oaspeţi: „E) Oaspeţi: a) Reprezentanţii armatei române, în frunte cu domnul general Zadik; b) din Basarabia: Halippa Pantelimon, vice-preşedintele Sfatului Ţării din Chişinău; Pelivan Ion, directorul Justiţiei din Basarabia; Buzdugan Ion şi Cazacliu Grigore, deputaţi în Sfatul Ţării; c) din Ardeal şi Ungaria: Crişan Gheorghe, dr. Deleu Victor, dr. Osvadă Vasile; d) mai multe mii de reprezentanţi ai tuturor naţiunilor şi stărilor sociale din toate părţile Bucovinei".

Un martor ocular, Dimitrie Marmeliuc, descrie în scurt desfăşurarea congresului: „Ce frumoasă a fost acea zi de 28 noiembrie 1918! Se bucura parcă şi cerul de fericirea noastră, trimiţându-ne, în acel început de iarnă, raze calde de soare. Veniseră soli din toate părţile locuite de români: din Moldova, din Muntenia, din Oltenia, din Ardeal şi din Basarabia, iar din Bucovina sosiseră, la Cernăuţi, tot ce intelectualitatea şi ţărănimea românească avea mai curat şi mai bun. Şi, pe când mulţimea, încă dis-dimineaţă, se îndrepta, pâlcuri-pâlcuri, spre Reşedinţa Metropolitană, în Sala de Marmură în care era convocat Congresul…

Când am intrat în sala istorică a Reşedinţei, o privelişte impunătoare ni se prezentă ochilor. Sala, ticsită de lume, avea aspectul unei alese adunări, chemată să întoarcă destinul unui neam. Primele rânduri erau ocupate de membrii Consiliului Naţional şi de reprezentanţii minorităţilor etnice. La dreapta mesei prezidenţiale, era masat corpul ofiţeresc, la stânga – autorităţile şi magistratura.

La masa din mijloc, luară loc Dionisie Bejan, venerabilul preşedinte al Consiliului Naţional, şi Iancu Flondor, preşedintele Guvernului bucovinean. Masa din dreapta o ocupă d-l Ion I. Nistor, cu fruntaşii refugiaţilor, iar masa din stânga – generalul I. Zadik, ca şef al Statului Major al Diviziei a 8-a.

În aclamaţiile puternice, Iancu Flondor a fost ales, la propunerea lui Dionisie Bejan, preşedinte al Congresului. Lui i-a fost dat să pronunţe verdictul reparaţiei istorice a nelegiuirii din 1774, cetind moţiunea de unire necondiţionată şi veşnică a Bucovinei cu România.

Ropote de aplauze acoperiră ultimele cuvinte ale moţiunii, rostite cu glas emoţionat de Iancu Flondor, în ochii căruia se iviră două lacrimi mari, prinos al nesfârşitei sale iubiri de neam. Iar, când d-l Ion I. Nistor se ridică, cu faţa transfigurată şi cu glas în care răsunau suferinţele unui veac şi jumătate, rosti motivarea istorică a reparaţiei care trebuia să se facă în acea zi, în toate sufletele se furişă fiorul mândriei noastre de neam, care, ca şi stânca viforită de atâtea furtuni, a rămas neatinsă, înfiptă în soclul ce i l-a hărăzit destinul"[13].

De altfel, amănunt grăitor, istoricul Ion Nistor nu dă şi numele lui Iacob Zadik printre participanţii la Congresul General al Bucovinei, nici măcar în rîndul

[13] Dimitrie Marmeliuc, *Amintiri răzleţe din timpul Unirii*, Cernăuţi, 1938.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

oaspeţilor, ceea ce probează absenţa oricărui aport al generalului în desfăşurarea întrunirii sau în redactarea documentului oficial[14].

Concret, moţiunea Unirii Bucovinei cu Regatul României, cu care delegaţia bucovineană se prezintă Guvernului român de la Iaşi, în ziua de vineri, 16/29 noiembrie 1918, are doar trei semnături: „Preşedintele Congresului – Dr. Iancu Flondor; Directorul biroului prezidial – George Băncescu; Secretarul Congresului – Dr. Radu Sbiera", sub care e aşternută ştampila cu exerga „Guvernul ţării Bucovina În Cernăuţ"[15].

Singura meteahnă din acest document e faptul că nu poartă şi semnătura lui Vladimir de Repta, mitropolitul Bucovinei, reprezentînd puterea spiritual-duhovnicească întru care vieţuiesc cei în numele cărora s-a luat asemenea hotărâre, deşi între congresiştii bucovineni erau cel puţin zece preoţi, în frunte cu Dionisie Bejan, iar la intrarea mitropolitului în sală, adunarea l-a întâmpinat cu aplauze. Congresul nu a consacrat actul Unirii şi printr-o slujbă religioasă, cuvenită cu atât mai mult cu cât întrunirea s-a petrecut chiar în sala Sinodului din Reşedinţa Mitropolitană din Cernăuţi, iar mitropolitul Bucovinei era parte în Consiliul Naţional şi în delegaţia bucovineană care va înfăţişa moţiunea Regelui Ferdinand şi Guvernului Român la Iaşi.

Din documentul Unirii Bucovinei cu Regatul României, transcris şi stilizat cu oarecari „consideraţii" istorice de către prof. univ. dr. Ion Nistor, lipseşte tocmai afurisenia obişnuită în actele emise de cancelaria domnească a Moldovei încă din vremea lui Alexandru cel Bun: „Iară cine ar vrea să strice această danie şi întăritură să fie blestemat de Dumnezeu…, să aibă pârâşă şi răzbunătoare pe preacurata stăpâna noastră născătoare de Dumnezeu… la cumplita şi înfricoşata zi a judecăţii şi a răsplatei… şi de cei 12 sfinţi şi de frunte apostoli şi de cei 318 părinţi de la Nicheia…, şi să moştenească blestemul tuturor celor care din veac au trăit după poruncile lui Dumnezeu… şi să fie anathema şi catathema diavolului, acum şi în veacul vecilor, amin!"

În conformitate cu vechile cutume de la punerea pietrelor de hotar în marginile unei proprietăţi, s-ar fi cuvenit şi ritualul aşezării cărbunilor sub semnul hotarnic sau strivirea unui cărbune şi rostirea blestemului: „aşa cum pocneşte acest cărbune, aşa să plesnească şi ochii aceluia care ar îndrăzni să strice hotarul sau dania…, în veci vecilor, Amin!"

Eliberarea sau reîntruparea Bucovinei la Patria Mamă de către Armata Regală Română nu s-a înfăptuit în urma unui plan strategic elaborat de către Marele Cartier General sau de către Statul Major al Diviziei a 8-a, comandate de generalul Iacob Zadik, pornind dintr-un punct sau direcţie şi înaintând către principalele centre administrativ-politice din spaţiul bucovinean, ci în mod spontan

[14] Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, ediţie şi studiu bio-bibliografic de Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, p. 394–399.

[15] Mihai-Aurelian Căruntu, *Zorile Unirii la Suceava*, Suceava, Complexul Muzeal Bucovina, Editura Muşatinii, 2008, ilustraţii.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

şi în scurtă vreme, în săptămâna străluminată, *miercuri, 24 octombrie/6 noiembrie – miercuri, 31 octombrie/13 noiembrie 1918*, ca expresie a dorinţei şi solicitărilor populaţiei din aceste centre aflate la mare distanţă unele de altele, care au acţionat unitar, deşi nu chiar simultan, pentru înfăptuirea idealului unirii întregului neam românesc sub un sigur sceptru, al regelui Ferdinand.

Armata Regală Română, urcând pe cele patru cursuri de apă – pe Valea Moldovei, de la Cornu Luncii, Gura Humorului, Câmpulung Moldovenesc şi Vatra Dornei; pe Valea Sucevei, de la Iţcani, Rădăuţi, Straja şi Seletin; pe Valea Siretului, de la Mihaileni, Tărăşeni, Corovia şi Cernăuţi şi pe Valea Prutului, de la Noua Suliţă, la Cernăuţi, Colomeea şi Sniatin –, a instaurat ordinea şi pacea pentru locuitorii întregii Bucovine. Şi populaţia românească din aceste aşezări a considerat că prin intrarea şi primirea trupelor române în Bucovina s-a înfăptuit unirea acestei ţări cu Regatul României. Am spune chiar că primirea armatei regale române este pragul de jos al unirii, *temeiul etnic şi istoric*, iar Congresul General al Bucovinei şi Moţiunea celor deliberate în această adunare trebuie considerate pragul de sus, *temeiul juridic*.

*

O descripţie rezumativă a celor petrecute la vremea intrării trupelor române în Bucovina o va face ziaristul Grigore D. Grecul după aproape două decenii de la desfăşurarea evenimentelor: „La 11 no[i]embrie 1918, la orele 13,20, trupele române, în frunte cu comandantul Diviziei a 8-a, d. General Iacob Zadik, şi-au făcut apariţia în Piaţa Unirii, primiţi cu un entuziasm nedescris al românilor bucovineni".

A 17-a Aniversare a Intrării Trupelor Române în Bucovina

La 11 Noembrie 1918 la orele 13,20 trupele române in frunte cu comandantul Diviziei a 8-a d. General Iacob Zadik şi-au făcut apariţia in Piaţa Unirii, primiţi cu un entuziasm nedescris al Românilor bucovineni.

Ne vom permite a face un scurt istoric al evenimentelor ce au precedat acest mare eveniment in istoria Bucovinei.

In a doua jumătate a lunei Octombrie armata austriacă intrase in complectă dezagregare. Trupele ce se intorceau depe front se dedau la samavolnicii, iar bande constituite incepeau să prade avutul Statului şi al locuitorilor. Românii bucovineni conştienţi de drepturile istorice asupra Bucovinei, in adunarea constituantă din 27 Octombrie 1918, au hotărit sub presedinţia lui Iancu Flondor, alipirea necondiţonată a intregului teritoriu bucovinean la patria mumă.

Totuşi această rezoluţie nu putea să fie executată deoarece rada ucraineană din Lemberg, hotărise in ziua de 19 Octombrie 1918 ca trupele de legionari ucrainieni, să ocupe partea de nord a Bucovinei, inclusiv oraşele Storojinet şi Siret, teritoriu ce şi-l revendicau ucrainienii.

Generalul Iacob Zadik

Cum hoardele ucrainiene ameninţau mai mult populaţia, decât o apărau adunarea constituantă a trimis o delegaţie la Iaşi, pentru a cere ajutorul armatei române, singura care putea să restabilească ordinea in Bucovina şi să execute hotărirea adunării de alipire.

Intre timp, in ziua de 6 Noembrie inainte de masă, delegaţii radei ucraniene au cerut guvernatorului Bucovinei, contele Etzdorf să le predea puterea, care insă a cerut să se prezinte şi delegaţii români pentru a preda guvernul românilor cât şi ucrainienilor. Intr'adevăr in după masa acelei zile s'a prezentat ca delegat al parlamentarilor români dr. Aurel Onciul, deputat in dieta imperială şi impreună cu delegaţii ucrainieni au semnat procesul verbal de primire a stăpânirii Bucovinei. In proclamaţia semnată de acest pretins comisar naţional român şi de comisarul naţional ucrainian Omelian Popovici, se vede că stăpânirea asupra Bucovinei s'a luat in indiviziune, că comunele declarate conform recensământului din 1910 ca ucrainene să fie administrate de ucrainieni, iar celelalte de români. A doua zi ucrainenii şi-au numit şi un primar al Cernăuţilor in persoana lui Osip Bespalco.

Intre timp insă in zorii zilei de 6 Noembrie 1918 grănicerii români sub comanda maiorului Anton Ionescu treceau peste graniţa nenaturală a Bucovinei şi arborau tricolorul românesc pe primăria Sucevii.

A doua zi un avion românesc a-runca asupra oraşului Cernăuţi proclamaţia generalului Zadik, prin care anunţa apropierea trupelor române.

Aurel Onciul sesizat de aceasta, in ziua de 9 Noembrie a plecat să impiedice intrarea trupelor române, insă după o intrevedere instructuoasă ce a avut cu generalul comandant al Diviziei a 8-a in sala primăriei Suceava, a plecat la Iaşi pentru a parlamenta mai departe cu guvernul român.

Incepând cu numărul viitor vom publica notele maiorului Anton Ionescu, care vor fi complectate şi cu amintirea d-lui General Zadik.

GRIGORE D. GRECUL

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

„Ne vom permite a face un scurt istoric al evenimentelor ce au procedat acest mare eveniment în istoria Bucovinei.

În a doua jumătate a lunei octombrie, armata austriacă intrase în completă desagregare. Trupele ce se întorceau de pe front se dedau la samavolnicii, iar bande constituite începeau să prade avutul Statului şi al locuitorilor. Românii bucovineni, conştienţi de drepturile istorice asupra Bucovinei, în Adunarea Constituantă din 27 octombrie 1918, au hotărât, sub preşedinţia lui Iancu Flondor, alipirea necondiţionată a întregului teritoriu bucovinean la patria mumă.

Totuşi această rezoluţie nu putea să fie executată, deoarece Rada ucraineană din Lemberg hotărâse în ziua de 19 octombrie 1918 ca trupele de legionari ucraineni să ocupe partea de nord a Bucovinei, inclusiv oraşele Storojineţ şi Siret, teritoriu ce şi-l revendicau ucrainenii.

Cum hoardele ucrainene ameninţau mai mult populaţia decât o apărau, Adunarea Constituantă a trimis o delegaţia la Iaşi pentru a cere ajutorul armatei române, singura care putea să restabilească ordinea în Bucovina şi să execute hotărârea adunării de alipire.

Între timp, în ziua de 6 no[i]embrie, înainte de masă, delegaţii Radei ucrainene au cerut guvernatorului Bucovinei, contele Etzdorf, să le predea puterea, care însă a cerut să se prezinte şi delegaţii români pentru a preda guvernul [atât] românilor cât şi ucrainenilor. Într-adevăr, în după-masa acelei zile, s-a prezentat ca delegat al parlamentarilor români dr. Aurel Onciul, deputat în Dieta imperială, şi împreună cu delegaţii ucraineni au semnat procesul-verbal de primire a stăpânirii Bucovinei. În proclamaţia semnată de acest pretins comisar naţional român şi de comisarul naţional ucrainean, Omelian Popovici, se vede că stăpânirea asupra Bucovinei s-a luat în indiviziune, că [şi] comunele declarate, conform recensământului din 1910, ca ucrainene, să fie administrate de ucraineni, iar celelalte de români. A doua zi, ucrainenii şi-au numit şi un primar al Cernăuţilor, în persoana lui Osip Bespalco.

Între timp, însă, în zorii zilei de 6 no[i]embrie 1918, grănicerii români, sub comanda maiorului Anton Ionescu, treceau peste graniţa nenaturală a Bucovinei şi arborau tricolorul românesc pe Primăria Sucevii.

A doua zi, un avion românesc arunca asupra oraşului Cernăuţi proclamaţia generalului Zadik, prin care anunţa apropierea trupelor române.

Aurel Onciul, sesizat de aceasta, în ziua de 9 no[i]embrie, a plecat să împiedice intrarea trupelor române, însă, după o întrevedere infructuoasă ce a avut cu generalul comandant al Diviziei a 8-a în sala Primăriei Suceava, a plecat la Iaşi pentru a parlamenta mai departe cu guvernul român.

Începând cu numărul viitor, vom publica notele maiorului Anton Ionescu, care vor fi completate şi cu amintirea d-lui general Zadik”[16].

[16] Grigore D. Grecul, *A 17-a Aniversare a Intrării Trupelor Române în Bucovina*, în „Gazeta bucovinenilor”, Bucureşti, anul II, nr. 23, 30 no[i]embrie 1935, p. 1.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

Însă, pentru o mai bună desluşire a vieţii şi activităţii generalului Iacob Zadik, ar trebui vorbit din capul locului despre anii dinaintea intrării trupelor române în Bucovina, despre campania propriu-zisă purtată în Bucovina, în lunile noiembrie 1918 – mai 1919, şi despre evenimentele petrecute după plecarea generalului Iacob Zadik din acest colţ de ţară. Rolul generalului Iacob Zadik a fost simbolic în unirea Bucovinei cu Regatul României, funcţia lui fiind absolut paşnică, de garant, nu doar pentru populaţia românească, ci şi pentru celelalte naţionalităţi, stări sociale şi confesiuni religioase.

Fireşte că generalul s-a implicat discret în viaţa poporului de care era răspunzător şi ar fi nemerit să ştim ce scrie generalul Iacob Zadik în notele sale zilnice din vremea cât a comandat Divizia a 8-a desfăşurată în Bucovina, faptul că a fost declarat membru de onoare al Societăţii Academice «Junimea» din Cernăuţi (1919), fiind un semn că tineretul universitar din Bucovina l-a perceput solidar în idealurile şi acţiunile culturale din acest ţinut.

Ţăranii din Bucovina povesteau «cu lacrimi în ochi» de bunătatea, omenia şi blândeţea d-lui general: «Mare noroc a dat peste ţara noastră că avem un comandant al Armatei Române atât de bun şi de blând. Ne ascultă cu cea mai mare luare aminte. Ne ia în samă toate plângerile şi dorinţele noastre. Ne sfătu[i]eşte ca un părinte adevărat şi stă de vorbă cu fiecare ţăran. Când ieşim de la D-sa, ni-i inima uşoară şi sufletul împăcat. Dumnezeu să-i ajute şi să-l ţină în a sa sfântă pază. Când am avea oriunde aşa nişte oameni ca dl general, nu s-ar afla niciun om nemulţumit şi amărât. Niciodată nu-l vom uita pe dl general şi întotdeauna îi vom păstra recunoştinţa noastră»".

Reporterul, mărturiseşte că „ţăranii au tot dreptul să-i fie recunoscători şi să-l iubească. D-sa se interesează şi de lucrurile cele mai mici şi-i ascultă pe toţi cu interes viu şi cu mare răbdare şi atenţie. Nici cel mai mic amănunt nu-i scapă din vedere. Se informează din spusele sătenilor asupra situaţiei şi despre atitudinea autorităţilor civile şi militare faţă de populaţie. Îşi notează orice dorinţă ce i-o aduce delegaţia la cunoştinţă. Prin tactica sa deosebită şi prin bunătatea inimii sale alese cucereşte inimile ţăranilor ce-i cer ajutorul şi-i cer sfatul"[17].

„Acţiuni antisemite dezlănţuite în ţară – intervenţia Sfatului Naţional Evreiesc la Secretarul de stat pentru apărarea ţării, Nico Flondor şi generalul Zadik.

Actele de desfrâu antisemitice în Dorna-Candreni, Poiana-Stampei, Pilugani şi Todireşti au determinat Sfatul Naţional Evreiesc să ia poziţie la aceste evenimente. Ieri dimineaţă o deputaţie a Sfatului Naţional Evreiesc, constituit din domnii Marele Rabin Dr. Rosenfeld, Dr. Neumann Wener, Dr. Mayer Ebner şi profesorul Wolfram, a intervenit la şeful Secretariatului de stat pentru Apărarea Ţării, Dr. Nico v. Flondor, şi după prezentarea situaţiei, au cerut ajutor imediat la

[17] Vasile Liţu, *Generalul Zadik şi ţăranii*, în „Glasul Bucovinei", Cernăuţi, anul I, nr. 19, 18 decembrie 1918, p. 1.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

reinstaurarea celor 71 de familii prădate şi alungate din suburbii. Dr. Nico v. Flondor şi-a exprimat regretul despre aceste incidente şi a spus că Sfatul Naţional Românesc vrea să facă ordine şi pace în ţară, motiv pentru care în unele judeţe a fost introdusă legea marţială. De altfel, Dr. v. Flondor a comunicat deputaţiunii că va vorbi în acest caz cu generalul comandant. După-amiază, membrii Sfatului Naţional Evreiesc şi domnul Dr. Fokschaner, membru al Comitetului executiv, s-au deplasat în Rezidenţa Episcopală, unde Comandatura Generală Română îşi are sediul. Generalul Zadik s-a informat în amănunţime de incidentele petrecute în localităţile amintite şi a declarat: «Trupele române au venit în ţară din singurul motiv, spre a sluji civilizaţia şi pentru a reinstala ordinea. Ele nu slujesc interesele partidelor şi stau obiectiv în faţa întregii populaţii a ţării. Desfrâul regretabil s-a întâmplat înainte de intrarea trupelor române. În multe localităţi, populaţia a alungat jandarmii căzuţi în dizgraţie. S-a ordonat ca, până la dislocarea secţiilor militare române în întreaga ţară, miliţiile locale, împreună cu organele de siguranţă, să menţină ordinea. În orice caz, Comandamentul General va da indicaţii pe cale telefonică, aşa încât liniştea şi ordinea să poată fi menţinute de puterea locală şi vinovaţii să fie traşi la răspundere. Totodată se va purta grijă ca familiile alungate să se poată întoarce în localităţile lor şi să-şi recapete proprietăţile şi averea. Deputaţia a plecat cu impresia că comandantul trupelor române este bine intenţionat şi că va restabilii ordinea cu toată energia»".

Anarhia incriminată de comunitatea evreiască nu era pusă totuşi în seama românilor, dar nici nu avea factori identificaţi sau cel puţin reclamanţii nu aduceau probe în acest sens. E posibil ca ajutorul solicitat de Consiliul Naţional Evreiesc să fi fost o testare a viziunii cu care se înfăţişa generalul Iacob Zadik în Bucovina. Amănuntul este foarte important, pentru că reprezentanţii evreilor cer protecţia armatei române şi a noilor organe politico-administrative ale Bucovinei, ceea ce denotă că asemenea autorităţi sunt recunoscute de către comunitatea evreiască. Li se asigură toate drepturile şi despăgubirile solicitate. Şi totuşi Consiliul Naţional Evreiesc din Bucovina refuză a lua parte la Congresul General al Bucovinei, din 27 noiembrie 1918. De precizat că la jurământul de loialitate, cerut de către Curtea Imperială de la Viena populaţiei din Bucovina, nu au fost chemaţi nici evreii şi nici ţiganii, consideraţi de către forul politic imperial ca minorităţi lipsite de importanţă. Se prea poate ca ţiganii să nu fi fost luaţi în seamă din pricina statutului lor de robi ai mănăstirilor sau ai boierilor, iar evreii să fi refuzat, din principiu, asemenea jurământ, impus românilor şi ucrainenilor.

O altă mărturie provine de la populaţia care „a întâmpinat regimul nou cu mari rezerve" – adică evrei şi germani – şi care, după un an de zile (11 noiembrie 1919), are altă perspectivă asupra armatei române: „Oraşul este pavoazat şi în biserici este adunată mulţimea fără deosebire de naţionalitate şi confesiune. Toată lumea are azi un gând. Ziua în care soldatul român a călcat pământul bucovinean rămâne o amintire solemnă. Populaţiunea bucovineană a aşteptat ziua de 11 noiembrie anul trecut cu inima tremurândă şi cu îndoială pentru viitor,

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

după ce variatele armate de ocupaţiune, duşmane sau prietene, au lăsat urme de pradă în urma lor. […] Populaţiunea întreagă este de acord că soldatul român a adus în ţară ordine şi linişte şi ştie în ce raport stă el cu ţara. El ştie că Bucovina este pământ românesc, care trebuie să fie aşa de scump şi sfânt ca pământul pe care s-a născut şi ca prieten şi frate este dator de a păzi onoarea, avutul şi fericirea populaţiei. Acest spirit, care stăpâneşte ofiţerii şi soldaţii, este meritul comandantului lor, al domnului general Zadik. Populaţia, care a întâmpinat regimul nou cu mari rezerve, resimte imediat că generalul Zadik, în toate acţiunile sale, a fost condus de intenţiunile cele mai bune şi că se va găsi în el un vrednic apărător şi sprijinitor şi că, încrezătoare, poate a-şi pune destinul în mâinile sale”[18].

Fapt semnificativ este că generalului Iacob Zadik i s-a decernat titlul de Cetăţean de Onoare al municipiului Cernăuţi, abia în toamna anului 1937, poate că şi în perspectiva aniversării celor 20 de ani de la unire, drept recunoaştere a meritelor sale de ocrotitor nepărtinitor al locuitorilor din această urbe şi din cuprinsul Bucovinei.

O altă dovadă este publicată de către prof. dr. Anghel Popa, întrucât a depistat-o la Serviciul Judeţean Suceava al Arhivelor Naţionale, Colecţia de documente, Fond *nr. 35*, pachetul XIX, document 22, fila 1: scrisoarea de mulţumire adresată de generalul Iacob Zadik directorului ziarului „Bukowinaer Volkszeitung” din Cernăuţi.

Textul notiţei inserate în ziarul bucovinean suna astfel în limba germană: „Das Präsidium der Primăria des Munizipiums Cernăuţi teilt mit, dass im Sinne der in der gesamten Bevölkerung vorherrschenden Assentimente, die Generale Jakob Zadik und General-Adjutant Florian Ţenescu zu Ehrenbürghern von Cerrnăuţi ernant worden sind.

General Jakob Zadik der am 11. November 1918 an der Spitze der rumänischen Armee in die Bucovina einmarschiert ist und den Anschluss an das Mutterland vollzogen hat, erfreute sich auch in der jüdischer Bevölkerung grosser Sympathien. Die gegen Juden da und dort begonnenen Ausschreitungen, namentlich im Süden der Bucovina, hörten sofort auf. General Zadik hat energisch sofort die Ordnung wieder hergestellte, sie strenge aufrechterhalten und auch sonst viel dazu beigetragen, dass in der Bucovina unter der neuen Verwaltung die Beziehungen ziwschen Zivil und Militär sich sehr freunlich gestaltet haben.

Auch General Ţenescu, der bis vor Kurzem der oberste Militär in der Bucovina war, erfreute sich wegen seiner vorurteilslosen Gesinnung in allen Kreisen der Bevölkerung grosser Wertschätzung”[19].

Nota din acest „organ pentru politică, cultură şi economie evreiască” din Cernăuţi se traduce în limba română: „Prezidiul Primăriei Municipiului Cernăuţi

[18] *Vocea presei străine*, în „Das Volk”, Cernăuţi, 1919; reprodus în lucrarea *În cinstea ostaşilor Diviziei a 8-a, 1918,* 11 no[i]emvrie 1919, Bucovina, [1920], p. 55–56.

[19] „Bukowinaer Volkszeitung”. Organ für Jüdische Politik, Kultur und Wirtschaft, Czernowitz, IX Jahrgang, Nr. 259, Montag den 6. September, 1937, p. 4.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

comunică, în asentimentul întregii populaţii, că generalul Iacob Zadik şi generalul-adjunct Florian Ţenescu au fost numiţi Cetăţeni de Onoare ai oraşului Cernăuţi.

Generalul Iacob Zadik, care, la 11 noiembrie 1918, a intrat în Bucovina în fruntea armatei române şi a realizat alipirea la patria mamă, s-a bucurat de o mare simpatie şi în rândul populaţiei evreieşti. Acţiunile ostile evreilor, întreprinse pe alocuri în sudul Bucovinei, au încetat de îndată. Generalul Zadik a luat măsuri imediate şi energice pentru a instaura ordinea, pentru a o menţine cu stricteţe şi a contribui în mare măsură la stabilirea unei relaţii foarte cordiale între civili şi militari, sub noua administraţie a Bucovinei.

De asemenea, generalul Ţenescu, care până de curând a fost ofiţerul cu cel mai înalt rang în Bucovina, s-a bucurat de o mare apreciere din partea întregii populaţii, datorită atitudinii sale lipsite de prejudecăţi”[20].

Peste cîteva zile, în acelaşi „Bukowinaer Volkszeitung” din Cernăuţi, în rubrica *Din evenimentele săptămînii*, apare şi scrisoarea de mulţumire expediată de Iacob Zadik din Bucureşti către directorul publicaţiei, dr. Solomon Kassner – autorul cărţii *Die Juden in der Bukowina*, Viena, 1917 –, redacţia ziarului prefaţând mulţumirile generalului prin reluarea rândurilor tipărite în nr. din 9 septembrie: „Von der Woche / General Zadik dankt / für die ihm bewahrten guten Erinnerungen der jüdischen Bevölkerung. In der Neujahrsnummer der „Bukowinaer Volkszeitung” war, anlässlich der Ernennung des Generals Zadik zum Ehrenbürger von Cernăuţi, hervorgehoben worden, dass General Jakob Zadik, der am 11. November 1918 an der Spitze der rumänschen Trupen in die Bucovina einmarschiert ist, sich auch in der jüdischen Bevölkerung grosser Sympathien erfureut habe. De gegen die Juden, insbesondere im Süden der Bucovina, begonnenen Ausschreitungen hörten sofort auf; den General Zadik hat energisch die Ordnung wieder hergestellte, sie strenge aufrechterhalten und auch sonst viel dazu beigetragen, dass in der Bucovina unter der neuen Verwaltung die Beziehungen ziwschen Zivil und Militär sich sehr freunlich gestaltet haben.

Auf diese Beglückwünschung des Generals Zadik zu seiner Ernennung zum Ehrenbürger von Cernăuţi ist folgende Antwort eingelangt:

Bucureşti, 19. September 1937

Herrn Dr. S. Kassner, Direktor des «Bukowinaer Volkszeitung» / Cernăuţi.

Herr Direktor! Ich erhielt Ihre Glückwünsche vom 4 September 1. J. samt der Notiz, weiche Sie anlässlich meiner Ernennung zum Ehrenbürger von Cernăuţi in der «Bukowinaer Volkszeitung» veröffentlicht haben.

Ich bitte Sie, Herr Direktor, meinen herzlichsten Dank sowohl für die Glückwünsche anlässlich dieser Ernennung, als auch für die von Ihnen zum Ausdruck gebrachten guten Erinnerungen der jüdischen Bevölkerung, welche sie

[20] Traducere de Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu (Institutul „Bucovina” din Rădăuţi), căreia îi mulţumim, cu aleasă recunoştinţă, şi pe această cale.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

meiner Tätigkeit, in meiner Eigenschaft als Kommandant der Okkupationstruppen der Bucovina, bewart hat, entgegennehman zu wollen.

Empfangen Sie, ich bitte, Herr Direktor, meine ausgezeichneten Grüsse.

General Zadik"[21].

Ceea ce în limba română trebuie tradus:

„Domnule Director! Am primit urările dv. din 4 septembrie a. c. împreună cu nota publicată de dv. în «Bukowinaer Volkszeitung», în care se vorbeşte de numirea mea ca Cetăţean de Onoare al oraşului Cernăuţi.

Vă rog, Domnule Director, să binevoiţi a primi mulţumirile mele cele mai cordiale atât pentru această numire, cât şi pentru plăcutele amintiri – după cum v-aţi exprimat – pe care mi le poartă populaţia evreiască, din timpul activităţii mele de comandant al trupelor de ocupaţie din Bucovina.

Primiţi, vă rog, Domnule Director, cele mai preţioase salutări,

General Zadik".

*

Amendând cele câteva erori strecurate în documentarul istoricului Anghel Popa despre generalul Iacob Zadik, privitoare la perioada când a comandat trupele care au asigurat liniştea şi avutul populaţiei bucovinene (6 noiembrie 1918 – 23 mai 1919, aproape 6 luni şi 2 săptămâni), noi avem credinţa că acest ofiţer superior merita un studiu amplu şi bine documentat, fie şi sub titlul *Generalul Iacob Zadik în Bucovina*. Egalitatea instituită prin conjuncţia copulativă în sintagma din titlul materialului *Generalul Iacob Zadik şi Bucovina. Documente inedite*, publicat în „Dacia literară" (2014), trebuie abandonată întrucât cele două entităţi nu pot avea aceeaşi anvergură ontologică, istorică, militară sau culturală.

Din păcate, nu ştim să se fi tipărit încă însemnările generalului Iacob Zadik privitoare la şederea şi activitatea sa în Bucovina. Tot aşa nu avem la îndemână nici referinţele sale despre situaţia social-politică din Bucovina acelor zile sau propuneri şi proiecte pentru armonizarea stărilor bucovinene în concordanţă cu cele din Vechiul Regat al României. Din această perspectivă, cel dintâi guvernator militar al Bucovinei (1 septembrie 1774 – 6 aprilie 1778), generalul Gabriel baron Splény de Mihaldy (1734–1818) are câteva pagini memorabile pentru vremea lui[22] – şi pentru istoria poporului din această „margine primejduită" de ţară românească.

Într-un cuvânt, deocamdată cunoaştem prea puţine lucruri despre generalul Iacob Zadik. Născut în ziua de vineri, 8/20 decembrie 1867, în familia lui

[21] „Bukowinaer Volkszeitung", IX Jahrgang, Nr. 261, Freitag den 1. Oktober, 1937, p. 2.

[22] *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice şi demografice*, ediţie bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfeţe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1998.

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

Grigore şi Eufrosina, în comuna Brătuleşti, fostul judeţ Roman, cu studii primare (1874–1878) la Şcoala „Trei Ierarhi” din Iaşi, secundare (1878–1886) la Gimnaziul Institutelor Unite din Iaşi sau la Şcoala de Fii de Militari (1886–1888) din Iaşi; absolvent al Şcolii de Ofiţeri de Artilerie, Geniu şi Marină (1888), cu gradul de sublocotenent, frecventând apoi Şcoala Specială de Artilerie din Bucureşti (1889–1891), repartizat în regimente de artilerie din Focşani, Brăila, Tulcea, Constanţa, Bârlad şi Roman. Absolvind Şcoala Superioară de Război (1897–1899) din Bucureşti, este brevetat ofiţer de Stat Major (1905), cu gradul de maior şi locotenent-colonel, şef de Stat Major la Divizia 1 Craiova şi Divizia 7 Roman, participant în campania din Bulgaria, 1913. Avansat la gradul de colonel şi numit şef de Stat Major la Corpul 3 Armată, Galaţi, şi transferat de la 1 octombrie 1914 ca şef de Stat Major la Corpul 4 Armată Iaşi. De la 15/28 august 1916, trece şef de Stat Major la Armata de Nord, în postul de comandă Bacău, unde întocmeşte ordine de operaţii şi urmăreşte executarea lor. De la 1 decembrie 1916 este numit şef de Stat Major al Armatei I, post de comandă la Podul Iloaiei, mare unitate reconstituită din unităţi retrase din Muntenia, spre a se reface în zone de cantonament în Nordul Moldovei. Avansat la gradul de general de brigadă, la 1 aprilie 1917. De la 15 mai 1917, comandant secund al generalului C. Cristescu, comandant al Armatei I, unitate care, prin Ordinul de zi nr. 1 563, din 10 iunie 1917, trece în perioada operativă, cu zona de concentrare în judeţul Tecuci, spre a înainta pe malul drept al Siretului şi a înlocui marile unităţi din Armata I Rusă. Secretar general în Ministerul Muniţiilor şi Materialelor de Război (1 septembrie 1917), repartizat în dispozitivul de luptă de la Oituz (post de comandă la Oneşti, apoi Cleja), pînă la data armistiţiului de la Focşani (26 noiembrie 1917), comandant al Diviziei 8-a Infanterie (februarie 1918 – aprilie 1920), care va intra în Bucovina (24 octombrie/6 noiembrie 1918) şi va fi chemată să asigure ordinea în Pocuţia (23 mai – 17 august 1919, 3 luni de zile şi 3 săptămâni). Ales membru şi preşedinte al Comisiei de examinare a coloneilor propuşi pentru gradul de general, membru în Consiliul Superior al Armatei Regale Române (1922–1924), comandant Militar al Basarabiei (aprilie–noiembrie 1924) şi trecut în rezervă (pensionat pentru limită de vârstă, la 61 de ani, 10 luni şi 12 zile), începând cu ziua de joi, 1 octombrie 1929, însă competenţa de care a dat dovadă îl recomandă să fie numit administrator delegat la Fabrica de Avioane (decembrie 1929 – iunie 1938) până la vârsta de 70 de ani şi 6 luni de zile.

De-a lungul carierei sale militare, ofiţerul superior Iacob Zadik a fost decorat cu Ordinul rusesc „Stanislas”, în grad de comandor, brevet, septembrie 1916; „Steaua României”, ofiţer, cu spade şi panglică de Virtutea Militară, brevet 64, 1 noiembrie 1916; „Coroana României”, în grad de comandor, cu spade şi panglică de Virtutea Militară, Înalt Decret nr. 1456, 5 decembrie 1917; Ordinul francez „Legiunea de onoare”, ofiţer, brevet nr. 853, 15 octombrie 1920; „Crucea Comemorativă a Războiului 1916–1918”, cu baretele „Ardeal, Carpaţi, Oituz, Mărăşeşti”, 1919, brevet nr. 26 882, 15 aprilie 1921; „Steaua României”, grad de

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

mare ofiţer, brevet nr. 799, 2 martie 1923; Ordinul francez „Legiunea de Onoare”, în grad de comandor, brevet nr. 20, octombrie 1923; Ordinul italian „Mauricius e Lazarus”, în grad de mare ofiţer, brevet nr. 5 869, 30 octombrie 1923; Medalia „Victoria” a Marelui război pentru civilizaţie 1916–1921, brevet nr. 6622, 20 iunie 1924; „Meritul Sanitar”, clasa I, brevet nr. 3 032, 1 octombrie 1928; Ordinul „Coroana României”, mare cruce cu eşarfă, brevet nr. 3 402, 18 septembrie 1919; Ordinul polonez „Polonia Restituta”, în grad de mare ofiţer, brevet nr. 2 581, 4 aprilie 1930; Ordinul „Ferdinand I”, în grad de mare ofiţer, brevet nr. 1 556, 8 iunie 1935; Ordinul „Apărarea Patriei”, clasa II-a, Decret al Consiliului de Stat al R. P. R., nr. 915, 22 septembrie 1967; „Sabia de Onoare”, Ministerul Forţelor Armate ale R. P. R., 8 decembrie 1967; Medalia „Virtutea Ostăşească”, clasa I, Decret din 1967.

În pofida acestor performanţe, cărturarii C. Căzănişteanu, V. Zodian şi A. Pandea nu-l vor înscrie printre destoinicii militari români în lucrarea *Comandanţi militari. Dicţionar*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983, nici măcar pentru faptul istoric al Unirii Bucovinei cu Regatul României.

Mai tristă e lacuna din lucrarea *Unirea Bucovinei*, unde istoricul Ion I. Nistor nu pomeneşte de prestaţia autoritară a generalului Zadik în Bucovina, iar în *Istoria Românilor*, ediţie îngrijită de dr. Florin Rotaru, Bucureşti, Editura Biblioteca Bucureşti, 2003, partea XIX, capitolul II, *Bucovina în timpul războiului mondial (1914–1918)*, se comit o serie de erori ştiinţifice cu subtext de partizanat politic: „La Iaşi se produse o schimbare de guvern. Marghiloman îşi înaintase demisia şi în locul lui ajunse la şefia guvernului generalul Constantin Coandă, care satisfăcu cererea Consiliului Naţional din Cernăuţi, autorizând în înţelegere cu înaltul comandament militar, intervenţia armatei române în Bucovina, o hotărâre care fusese solicitată şi de Comitetul Refugiaţilor Bucovineni din Iaşi. Intervenţia era de multă vreme luată în vedere şi realizată în parte de câteva unităţi militare din Fălticeni. De astă dată era însă vorba de o operaţiune militară sistematică, având drept obiectiv curăţirea Bucovinei de grupurile teroriste austro-ucrainene şi ocuparea virtuală a ţării. Cu efectuarea acestei istorice operaţiuni fusese încredinţată Divizia a 8-a sub comanda generalului Iacob Zadik” (p. 383). Trebuie precizat din nou că ordinul de intrare a trupelor române în Bucovina a fost dat de către ministrul de Război, generalul Hârjeu, din guvernul prezidat de Al. Marghiloman, în ziua de marţi, 23 octombrie/5 noiembrie 1918.

Vieţuitor în vremurile a cinci războaie – pe când avea 10 ani, Principatele Române îşi obţin independenţa (1877–1878), la 46 de ani, participă efectiv în al treilea Război Balcanic, în campania din Turtucaia (1913), la 49 de ani, îl aflăm luptând în cel Dintâi Război Mondial (1916–1918), la 73 de ani aşteptând înfrigurat sfârşitul celui de al Doilea Război Mondial, care sfârtecă încă odată Basarabia şi Bucovina (1940–1945) şi, la 101 ani, întristându-se de invazia trupelor Pactului de la Varşovia în Cehoslovacia –, generalul Iacob Zadik va muri

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)

în ziua de duminică, 4 octombrie 1970, în oraşul Bucureşti, la venerabila vârstă de 103 ani fără două luni, două săptămâni şi o zi, dar cu amărăciunea că mai toată viaţa „a luptat luptă deşartă”.

Să nu-l dăm uitării măcar la împlinirea unui veac de la intrarea lui sărbătorească în Bucovina!

BDD-A32870 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:41 UTC)